

Handbók kennaranema um vettvangsnám í grunnskóla

Grunn- og framhaldsnám

Handbók uppfærð í maí 2022

HI

MENNTAVÍSINDASVIÐ

Efnisyfirlit

Formáli.....	3
Markmið með vettvangsnámi.....	4
Áherslur í vettvangsnámi.....	5
Samstarfsskólar.....	6
Námssamningur.....	6
Tengiliður samstarfsskóla.....	6
Leiðsagnarkennari.....	7
Kennaranemi.....	8
Háskólakennari.....	9
Umsögn um vettvangsnám - mat.....	10
Greiðslur fyrir leiðsögn.....	10
Verkefnastjóri vettvangsnáms.....	11
Óvænt atvik.....	11
Heimildir um vettvangsnám.....	12

Formáli

Í kennaranámi hefur vettvangsnám alltaf verið einn af grunnþáttum námsins. Í þessari handbók er fjallað um markmið með vettvangsnámi og samstarf og hlutverk kennaranema, vettvangs- og kennaramenntunarstofnunar. Gagnlegt er að hver aðili þekki hlutverk sitt og viti hvers hann getur vænst af öðrum. Þessari handbók er ætlað að skýra rammann sem er um samstarfið og vettvangsnámið sem og reglur Menntavísindasviðs um vettvangsnám.

Markmið með vettvangsnámi

Vettvangsnám er mikilvægur þáttur kennaramenntunar. Í vettvangsnámi kynna kennaranemar sér skólastarf í heild sinni ásamt kennslu og starfsháttum á ákveðnu námssviði eða faggrein sem þeir hyggjast sérhæfa sig í. Þeir sinna kennslu og fá leiðsögn reyndra leiðsagnarkennara og er þeirri leiðsögn ætlað að efla bæði starfshæfni nema og fagmennsku. Í vettvangsnámi er nema ætlað að sýna frumkvæði og virkni og taka þátt í öllu daglegu starfi eftir því sem við verður komið.

Vettvangsnám er sá hluti kennaranáms sem fram fer á sjálfum starfsvettvangnum og er jafnframt hluti námskeiða í almennri kennslufræði og kennslufræði faggreina. Á þeim námskeiðum fer fram undirbúningur fyrir vettvangsnám og þar gefst kennaranemum tækifæri til að skoða reynslu sína af vettvangi skólans í fræðilegu ljósi.

Megintilgangur vettvangsnáms er að gefa kennaranemum tækifæri til að þróa fagmennsku sína á vettvangi. Þar fá þeir tækifæri til að kynna öllum hliðum skólastarfs og gera sér grein fyrir hvað felst í starfi grunnskólakennara. Þeir þurfa að átta sig á eðli kennarastarfsins, ábyrgð kennara, þekkja hvernig lög og reglur skapa ramma um skólastarf og siði og venjur í samskiptum við forráðamenn og aðra aðila sem koma að skólastarfi.

Hæfniviðmið:

Að loknu kennaranámi þekki kennaranemar starfsemi grunnskóla og geti:

- ✓ skipulagt kennslu þar sem komið er til móts við alla nemendur
- ✓ byggt upp kennsluferil í faggrein sinni með vísan í þekkingu á námsgrein/námssviði og kennslufræði
- ✓ fjallað af skilningi um fjölbreyttar hliðar skólastarfs og þekki helstu þætti sem kennarar bera ábyrgð á í starfi sínu
- ✓ tekið þátt í samstarfi kennara við uppbyggingu námsumhverfis og kennslu
- ✓ gert grein fyrir eigin starfskenningu sem þeir hafa mótað á grundvelli reynslu af vettvangi og ígrundunar í fræðilegu ljósi
- ✓ sett fram faglega rökstuddar hugmyndir um skólastarf og þróun þess

Það er samstarfsverkefni Háskóla Íslands og samstarfsskóla að styðja kennaranema við að ná framangreindri hæfni. Þeir þurfa því að fá tækifæri til að öðlast reynslu á vettvangi sem felur í sér:

- ✓ vinnu að gerð kennsluáætlana í samstarfi við aðra kennaranema, háskólakennara og leiðsagnarkennara á vettvangi
- ✓ að öðlast yfirsýn yfir helstu þætti í störfum umsjónarkennarans.
- ✓ að afla sér þekkingar á leiðum til að skapa skilyrði fyrir alla nemendur til að stunda nám við hæfi í skóla án aðgreiningar
- ✓ beitingu mismunandi kennsluaðferða og kennslu ýmissa námsgreina
- ✓ vinnu við ýmsa þætti námsmats og námskrárvinnu
- ✓ öflun gagna, athuganir og rannsóknir og úrvinnslu þeirra á skipulegan hátt
- ✓ að byggja upp staðgóða þekkingu á kennslu í námsgrein/námssviði

Áherslur í vettvangsnámi

Í vettvangsnámi er stuðlað að því að mynda samfellu sem felur í sér stífganda milli ára. Kennaranemar eru leiddir inn í starfið á vettvangi. Þeir byrja í áheyrn til að kynna nemendum og aðstæðum og eftir því sem á líður taka þeir aukinn þátt í kennslu og öðlast dýpri skilning á öðrum þáttum kennarastarfsins. Samstarfsskólarnir hafa mótandi áhrif á vettvangsnámið í sínum skóla og námið sem þar fer fram er mikilvægur hluti kennaramenntunar. Í mörum námskeiðum í kennaranáminu er gert ráð fyrir einhverjum tengslum við vettvang og eru þær tengingar ekki sérstaklega taldar til eininga. Vettvangseiningar geta þó verið með ýmsu móti, s.s. gagnaöflun, samráð um afmörkuð viðfangsefni, heimsóknir tengdar sérstökum viðburðum, viðtöl eða rannsóknir af einhverju tagi.

Vettvangsnámið er oft hluti af námskeiðum í grunnskólakennaranáminu og er talið til eininga. Miðað er við að hver vettvangseining (**VE**) feli í sér 15 klukkustunda heildarviðveru á vettvangi. Einnig er miðað við að dagleg viðvera kennaranema í vettvangsnámi séu 6 klukkustundir. Talað er um viðveru í klukkustundum í tengslum við vettvangsnám. Það felur í sér alla viðveru nema, s.s. áhorf og aðstoð í kennslustundum, kennslu eftir skipulagi leiðsagnarkennarans og/eða eftir kennsluáætlun nemans, ígrundun með leiðsagnarkennara, fundarsetu, kynningar á skólastarfi og allt sem nema stendur til boða að taka þátt í. Fyrir hverja vettvangseiningu er gert ráð fyrir að nemi taki þátt í og skipuleggi 6-9 kennslustundir (40/60 mín). Ef tekið er dæmi um námskeið sem inniheldur tvær vettvangseiningar þá eru það 30 klukkustundir í heildarviðveru eða heil kennsluvika ef miðað er við að dagleg viðvera á vettvangi séu 6 klukkustundir á dag. Þá er hægt að miða við að þær kennslustundir sem neminn á að taka þátt í og skipuleggja séu 12-18 talsins. Þetta getur hins vegar verið breytilegt eftir námskeiðum og það er háskólakennarans í hverju námskeiði fyrir sig að gefa út sín viðmið og meta og ákveða hlutfall kennslustunda sem kennaranemi skipuleggur sjálfur og áhorfs/aðstoðar.

Kennaranemar undirbúa sig fyrir vettvangsnám í samráði við kennara námskeiðsins og leiðsagnarkennara. Sjónum er beint að mikilvægi þess að byggja upp samfellu eins og áður sagði í námi grunnskólanemenda þar sem meginhugmyndir hvernar greinar verða sífellt skýrari og víðtækari. Kennaranemar prófa mismunandi leiðir við kennslu og er sérstök áhersla lögð á notkun fjölbreyttra miðla og námsgagna. Þeir fá reynslu af notkun fjölbreyttra kennsluaðferða í faggrein sinni og kynna leiðum við námsmat. Kennaranemar eiga á grundvelli reynslu á vettvangi að ígrunda kennsluhætti, val á viðfangsefnum, hlutverk kennarans og samskipti við nemendur og nemenda í milli. Nemarnir eiga að efla hæfni sína og þekkingu til að kenna faggrein sína þannig að allir nemendur fái kennslu við hæfi.

Miðað er við að kennaranemi á höfuðborgarsvæðinu fái heimsókn frá háskólakennara að minnsta kosti einu sinni í grunnnámi ef þess er kostur. Háskólakennari nýtir upplýsingatækni á fundum sínum með kennaranemum og leiðsagnarkennurum á landsbyggðinni og þar sem það á við. Í heimsóknunum sínum á vettvangi hittir háskólakennari leiðsagnarkennara og kennaranema. Í heimsóknunum fylgist háskólakennarinn með kennslu nemans og leiðir fund með leiðsagnarkennara og nema um vettvangsnámið og framkvæmd þess. Mikilvægt er að neminn fái að hafa frumkvæði í slíkum samræðum.

Það er 100% mætingarskylda í vettvangsnám. Ef upp koma veikindi á vettvangstímabilinu er reglan sú að vinna skal upp þann tíma sem féll niður. Það er gert í samráði við leiðsagnarkennara og fundinn flötur á því að lengja tímabilið sem nemur veikindadögum.

Nauðsynlegt er að hafa í huga að á kennslualmanaki Háskóla Íslands koma fram upplýsingar um mikilvægar dagsetningar. Þar er hægt að sjá með góðum fyrirvara hvenær vettvangsvikur á Menntavísindasviði eru fyrirhugaðar.

[Deild faggreinakennslu - mikilvægar dagsetningar](#)

[Deild kennslu- og menntunar - mikilvægar dagsetningar](#)

[Deild heilsueflingar, íþróttar og tómstunda - mikilvægar dagsetningar](#)

Samstarfsskólar

Menntun kennara er samstarfsverkefni Menntavísindasviðs og samstarfsskólanna þar sem áhersla er lögð á sameiginlega ábyrgð, gagnkvæma virðingu og ávinning fyrir alla aðila. Menntavísindasvið ber ábyrgð á að skipuleggja vettvangsnámið og koma á tengslum milli kennaranema og viðkomandi skóla. Samstarfsskólar eru þeir grunnskólar sem samþykkja að taka kennaranema og leiðbeina þeim þann tíma sem vettvangstímabilið stendur. Nemar geta óskað eftir sérstökum skólum og reynt er að koma til móts við þær óskir eins og við á.

Námssamningur

Menntavísindasvið og samstarfsskóli bera sameiginlega ábyrgð á kennaranemanum í vettvangsnámi. Gerður er námssamningur við alla kennaranema þegar þeir hefja vettvangsnám. Í námssamningi þessum er kveðið á um skyldur kennaranemans og samstarfsskólans og aðgengi nemans að gögnum. Einnig kemur fram í námssamningi hvert skal snúa sér ef upp koma vandamál á vettvangstímabili. Að lokum er talað um að með hliðsjón af lögum um leik-, grunn- og framhaldsskóla er skólustjóra samstarfsskóla heimilt að óska eftir að kennaranemi framvísi upplýsingum úr sakaskrá til staðfestingar á því að nemi hafi ekki brotið gegn ákvæðum XXII. kafla almennra hegningarlaga. Námssamningurinn er undirritaður í upphafi vettvangstímabils af tengilið skólans, stjórnanda eða leiðsagnarkennara og kennaranemanum. Geyma á námssamninginn í samstarfsskóla og ekki er nauðsynlegt að skila honum inn til Menntavísindasviðs.

Tengiliður samstarfsskóla

Í sumum samstarfsskólum eru ákveðnir tengiliðir sem eru annars vegar í mestum samskiptum við verkefnisstjóra vettvangsnáms á Menntavísindasviði meðan verið er að koma á samstarfi og hins vegar kemur á tengslum milli kennaranema og leiðsagnarkennara skólans. Ef tengiliður er til staðar í samstarfsskóla hefur hann ákveðna yfirsýn yfir stöðu þess hóps kennaranema sem skólinn sinnir. Ef ekki er ákveðinn tengiliður í samstarfsskóla er það oftast í höndum stjórnenda að hafa þessa yfirsýn. Tengiliður eða tiltekinn stjórnandi ber ábyrgð á eftirfarandi þáttum vettvangsnámsins:

- ✓ móttöku kennaranema og að halda utan um nemahópinn
- ✓ að kynna nema fyrir stjórnendum og öðru starfsfólki skólans ásamt því að kynna fyrir þeim aðstæður, starfsumhverfi, starfsreglur og skólareglur
- ✓ miðlun upplýsinga til kennaranema um skólann, starfsemi hans og leiðsagnarkennara auk þess að koma á tengslum milli leiðsagnakennara og kennaranema
- ✓ að ganga frá námssamningi við hvern og einn nema
- ✓ að annast milligöngu Menntavísindasviðs og skólans og vera vakandi fyrir áhuga og möguleikum á frekara samstarfi
- ✓ samstarfi við Menntavísindasvið um undirbúning vettvangsnáms á hverju misseri
- ✓ áhorfi eða samstarfi við aðra kennara en leiðsagnarkennara þar sem það á við
- ✓ að vera nýjum leiðsagnarkennurum til halds og trausts

- ✓ að hafa yfirsýn yfir stöðu hvers nema og að gera Menntavísindasviði viðvart ef ætla má að skólinn geti ekki komið til móts við þarfir eða áhugasvið viðkomandi nema
- ✓ ef neminn stendur ekki við skyldur sínar
- ✓ að leiðsagnarkennarar hafi þær upplýsingar sem við eiga og um það hvernig staðið skuli að námsmati

Leiðsagnarkennari

Hlutverk leiðsagnarkennara er mjög mikilvægt í kennaranáminu. Hann þarf að hafa leyfisbréf til kennslu og trausta þekkingu á faggrein sinni, kennslufræði hennar, markmiðum, inntaki náms og áherslum í námskrá. Hann þarf að þekkja skólann sinn vel, bæði ytra og innra skipulag. Honum ber að leiðbeina kennaranemanum, vera hvetjandi, uppbyggjandi og styðjandi. Hann þarf enn fremur að beita uppbyggilegri gagnrýni sem miðar að því að kennaranemi bæti sig þar sem það á við.

Leiðsagnarkennari miðli til kennaranema hagnýtum upplýsingum og ábendingum:

- ✓ um kennsluáætlun leiðsagnarkennarans á tímabilinu sem kennaranemi getur notað við gerð kennsluáætlunar sinnar. Hann vinnur kennsluáætlun sína í samráði við háskólakennara og leiðsagnarkennara á vettvangi. Þar þarf að taka mið af hæfniviðmiðum, markmiðum og kennsluáætlun viðkomandi námskeiðs við Menntavísindasvið.
- ✓ um stöðu nemanda þegar kemur að undirbúningi fyrir kennslustundir og veiti nemanum stuðning í kennslunni
- ✓ sem veita nemanum stuðning við að flétta saman fræði og starf á markvissan hátt
- ✓ við undirbúning ýmissa verkefna sem snúa að kennslu

Leiðsagnarkennari býr nemandur undir fjölbreytt starf kennarans og miðlar hugmyndum og ábendingum. Leiðsagnarkennari styður kennaranema við að greina styrkleika sína og veikleika og setja sér markmið á grundvelli þekkingar sinnar um leið og hann skapar nemanum aðstæður til að vinna að þeim markmiðum. Leiðsagnarkennari er ráðgjafi nema, leiðbeinir honum við kennslu og metur frammistöðu hans. Hann beinir sjónum nemans að því hvernig nemendur læra og er til aðstoðar við að meta viðfangsefni kennaranemans og verkefni með tilliti til mismunandi getu og þarfa nemanda. Einnig beinir hann sjónum nemans að samstarfi við annað starfsfólk skólans og foreldra/forráðamenn.

Í upphafi vettvangsnáms þarf að fara fram samræða milli leiðsagnarkennara og kennaranema. Gott er ef hægt er að koma því við að hittast á stuttum fundi. Ef enginn tengiliður er til staðar í samstarfsskóla er það í verkahring leiðsagnarkennarans ásamt stjórnanda að skrifa undir námssamning. Endurgjöf fer fram eftir kennslu nemans á tíma sem ákveðinn hefur verið fyrirfram. Um er að ræða samtöl þar sem leiðsagnarkennari og kennaranemi bera báðir ábyrgð og fram komi þekking og skoðanir beggja sem leiði til farsæls samstarfs. Gott er að munnleg endurgjöf fari fram eftir að kennsludegi lýkur. Einn af kostum munnlegrar endurgjafar er að þar fara fram gagnkvæm skoðanaskipti sem byggjast á upplifun nema á frammistöðu sinni í kennslustundinni, kennsluáferðum, samskiptum við nemendur, viðbrögðum við óvæntum upppákómum og athugunum leiðsagnarkennara. Farið er yfir það sem vel hefur gengið og það sem betur hefði mátt fara. Þegar kennaranemar vinna saman á vettvangi sækja þeir styrk til samstarfsfélaga og geta veitt hver öðrum endurgjöf. Leiðsagnarkennari metur hvort allir nemar eigi að vera viðstaddir endurgjöf hans. Nemi getur einnig óskað eftir að vera einn í samtali við leiðsagnarkennara.

Leiðsagnarkennari ber ábyrgð á að skila af sér mati á frammistöðu kennaranemans og umsögn um hann í lok vettvangstímabils. Ef tengiliður er til staðar í samstarfsskóla gætu þeir hjálpast að við að meta kennaranemann og að ræða við hann. Mikilvægt er að farið sé yfir mat og umsögn með kennaranemanum áður en hann fer af vettvangi. Kennaraneminn hefur rétt á að sjá umsögn sína sem leiðsagnarkennari sendir Menntavísindasviði.

Leiðsagnarkennari þarf að hafa í huga:

- ✓ að veita nemanum frelsi til athafna
- ✓ að báðir hafa skilgreinda ábyrgð
- ✓ að styðja nemand við að rýna í kennsluhætti sína; rýna í framkomu, val á kennsluaðferðum, samskipti við nemendur og tímasetningar í kennslunni
- ✓ að ræða við nemand um framgang hans í vettvangsnáminu
- ✓ að miða endurgjöf við reynslu og þekkingu kennaranemans

Kennaranemi

Kennaranemi ber ábyrgð á því að setja sig í samband við samstarfsskóla í upphafi vettvangstímabils og biðja um þau gögn sem hann þarf að fá til að hefja undirbúning. Mikilvægt er að gengið sé frá námssamningi áður en formlegt vettvangsnám hefst. Hver kennaranemi fær leiðsagnarkennara og er hann valinn með tilliti til námskeiðsins sem neminn situr og sérhæfingar hans. Neminn gerir grein fyrir þeim væntingum sem hann ber til vettvangsnámsins og þeim verkefnum sem hann á að sinna í tengslum við námskeiðið.

Í upphafi námskeiðs sem inniheldur vettvangseiningar fá kennaranemar ýmist boð um að fylla út rafrænt form um óskir um samstarfsskóla eða tiltekin svæði, eða skilaboð þess efnis að þeim verði úthlutaður samstarfsskóli. Þegar verkefnisstjóri vettvangsnáms hefur lokið við skipan í skóla er birtur listi á CANVAS vef námskeiðsins þar sem kemur fram nafn kennaranema, samstarfsskóla, nafn tengiliðs samstarfsskóla eða leiðsagnarkennara og netföng.

Kennaranemi þarf að hafa í huga að:

- ✓ hafa samband við samstarfsskóla í tölvupósti þegar háskólakennari gefur leyfi til þess og nöfn leiðsagnarkennara/tengiliðs hafa verið birt
- ✓ afla gagna vegna verkefnavinnu hjá samstarfsskóla sem fyrst
- ✓ vinna undirbúningsvinnu fyrir kennslu í samráði við leiðsagnarkennara og háskólakennara sem meðal annars felst í því að gera áætlun fyrir hvert verkefni eða kennslustund og skila henni til leiðsagnarkennara með góðum fyrirvara svo hann geti gert athugasemdir og gefið viðeigandi leiðbeiningar
- ✓ skrá hugleiðingar eða minnisatriði um allar kennslustundir og annað skólastarf sem hann tekur þátt í og þróa þannig skilning sinn á öllum aðstæðum, viðfangsefnum og nemendum
- ✓ hafa samráð við leiðsagnarkennara um viðveru
- ✓ tilkynna um veikindi tímanlega til tengiliðs/leiðsagnarkennara og umsjónarkennara námskeiðs
- ✓ gæta trúnaðar og ræða ekki utan skólans einstaka nemendur eða atvik sem hafa átt sér stað
- ✓ sýna tillitssemi gagnvart öllum starfsmönnum og nemendum skólans
- ✓ snúa sér til leiðsagnarkennara síns, tengiliðar eða Menntavísindasviðs ef upp koma vandamál eða ágreiningur

Fagmennska kennaranemans endurspeglast í frumkvæði og sjálfstæði í vinnubrögðum. Hann þarf að leggja sig fram við undirbúning vettvangsnámsins. Hann þarf jafnframt að þekkja og hafa góð tök á verkefnum sínum og viðfangsefnum og ígrunda eigin kennslu og önnur störf á vettvangi. Hann þarf að afla sér þekkingar á nemendum og temja sér jákvæðar og raunhæfar væntingar til þeirra. Mikilvægt er að neminn leiti eftir leiðsögn og bregðist jákvætt við henni.

Kennaranemi ber ábyrgð á að nýta sér sem best það námsumhverfi sem Menntavísindasvið og samstarfsskólinn skapa honum í sameiningu. Hann leggur einnig drög að starfskenningu sinni með reynslu sinni af vettvangsnámi og samstarfi við leiðsagnarkennara með því að afla gagna um hugmyndafræði og starfshætti með skipulögðum hætti, s.s. með athugunum og rannsóknum. Mikilvægt er fyrir nemana að verja eins miklum tíma á vettvangi og mögulegt er, fylgja kennurum í fjölbreyttu starfi þeirra og framkvæma athuganir við fjölbreyttar aðstæður. Gagnlegt er að nemar íhugi og skrifi um reynslu sína jafnóðum. Einnig er mikilvægt að kennaranemar hafi samstarf sín á milli og vinni að ýmsum verkefnum innan skólans og/eða þvert á skóla.

Sú stefna er höfð að leiðarljósi í vettvangsnámi á vegum Menntavísindasviðs að kennaranemar sem starfa í grunnskóla meðfram námi stundi ekki vettvangsnám á eigin vinnustað fyrr en á síðara ári í meistaranámi. Fyrir þeirri stefnu liggja margs konar rök, þar á meðal:

- ✓ vettvangsnám þeirra sem eru á sínum vinnustað getur orðið mjög frábrugðið vettvangsnámi á stað sem nemi hefur ekki komið á áður
- ✓ ef kennaranemar mynda hóp og einhver í hópnum vinnur á viðkomandi stað getur það myndað ójafnvægi í hópavinnunni
- ✓ í sumum skólum er enginn kennari með viðeigandi menntun til að taka að sér leiðsögnina.
- ✓ það er mikilvægt að kennaranemar Menntavísindasviðs fái frelsi til að vera nemar. Það felur í sér að þeirra eina ábyrgð er gagnvart sér og náminu en ekki gagnvart vinnustað sínum
- ✓ nemar ættu ekki að vera settir í þá stöðu að greina eigin vinnustað þar sem viðkomandi kemur til með að starfa áfram eftir að vettvangsnámi lýkur. Aðstæður sem þessar geta haft heftandi áhrif á nám nema
- ✓ vettvangsnáminu er ætlað að víkka sjóndeildarhring nema. Það gerist með því að skoða fleiri skóla en þann sem neminn starfar við ef svo ber undir. Með því að kynnast starfsháttum, stefnu og umhverfi annarra skóla fær neminn ríkari tilfinningu fyrir fjölbreyttu skólastarfi
- ✓ hafi nemi ekki tök á að missa úr vinnu þá þarf hann að seinka sínu vettvangsnámi, en gera jafnframt ráðstafanir fram í tímann hvað það varðar í tengslum við vinnu

Háskólakennari

Kennarar á sviðinu, í einstökum námskeiðum, fjalla um rannsóknir og fræðilegan bakgrunn fyrir námi og kennslu, styðja nemana við undirbúning og tengja reynslu kennaranema og skólastarf. Kennarar við Menntavísindasvið hafa frumkvæði að samstarfi við leiðsagnarkennara og kennaranema. Á námskeiðum er lagður fræðilegur grunnur námsins, vettvangsnám undirbúið og neminn fær stuðning við að tengja saman fræði og starf.

Kennarar Menntavísindasviðs senda tölvupóst til skólanna eftir að vettvangsnám hefst, halda fundi með tengiliðum og leiðsagnarkennurum eða hafa samband við skólana á annan hátt eftir aðstæðum. Gott er að kennaranemar fái einnig þann tölvupóst sem sendur er til skólanna. Miðað er við að allir kennaranemar á höfuðborgarsvæðinu fái kennara frá Menntavísindasviði í heimsókn að minnsta kosti

einu sinni í grunnnáminu. Þar fari fram þríhliða umræða kennaranemans, leiðsagnarkennarans og kennara frá Menntavísindasviði. Þegar heimsókn verður ekki við komið er komið á fundi þessara þriggja aðila með aðstoð upplýsinga- og samskiptatækni.

Háskólakennari þarf að hafa í huga að:

- ✓ kennaranemi hafi rými til að samræma kröfur háskólans og kennsluáætlanir leiðsagnarkennara
- ✓ koma á samræðu milli kennaranema, leiðsagnakennara og háskólakennara
- ✓ kynna fyrir nemum fjölbreyttar leiðir í kennslu
- ✓ styðja nema í að færa fagleg rök fyrir ákvörðunum sínum í kennslu.
- ✓ styðja nema við gerð kennsluáætlana og aðstoða þá við að setja sér raunhæf og krefjandi markmið
- ✓ tryggja stífganda í kröfum til kennaranema
- ✓ setja fram fagleg rök fyrir vali sínu á viðfangsefni og nálgun
- ✓ leggja grunn að góðum samskiptum við leiðsagnarkennara og tengiliði
- ✓ háskólakennarar eru fulltrúar Menntavísindasviðs í heimsóknum sínum á vettvang og mikilvægt er að þeir ræði við tengiliði í heimsóknum sínum
- ✓ hafa samráð við leiðsagnarkennara um heimsóknir og samskipti við vettvang
- ✓ upplýsa tengiliði og leiðsagnarkennara um þau námskeið sem vettvangsnámið er hluti af.
- ✓ taka mið af verklagi Menntavísindasviðs við skipulagningu vettvangsnáms

Umsögn um vettvangsnám - mat

Menntavísindasvið leggur fram viðmið við mat leiðsagnarkennara á vettvangsnámi. Mikilvægt er að kennaranemar, tengiliðir og leiðsagnarkennarar þekki vel þau viðmið sem lögð eru til grundvallar umsögn um vettvangsnám. Á rafrænu eyðublaði fyrir umsögn um vettvangsnám kemur fram hvaða upplýsingar liggja til grundvallar. Meginþættirnir eru: samskipti við skóla, þekking, innsýn, skilningur, kennsla og samskipti við nemendur. Áhersla er lögð á að nemi stundi vettvangsnámið samviskusamlega og taki mið af reglum og viðmiðum grunnskólans þar sem vettvangsnámið fer fram. Hann þarf að sýna þekkingu á faglegu inntaki og kennsluháttum og leggja sig fram við að vera í góðum samskiptum við nemendur. Vettvangsnámið er metið af leiðsagnarkennara og kennaranema þar sem neminn ígrundar eigin frammistöðu og fær tækifæri til að ræða um styrkleika sína og hvað hann vill bæta í tengslum við eigin fagmennsku. Leiðsagnarkennari fyllir út rafrænt eyðublað frá Menntavísindasviði. Þar má gera grein fyrir styrkleikum og veikleikum kennaranemans. Matinu er ætlað að vera leiðbeinandi fyrir kennaranemann fyrir áframhaldandi nám og starf á vettvangi. Nauðsynlegt er að leiðsagnarkennari sendi rafræna eyðublaðið með umsögn um vettvangsnámið til Menntavísindasviðs um leið og vettvangsnáminu lýkur og fari yfir matið með kennaranemanum áður en hann fer.

Greiðslur fyrir leiðsögn

Samstarfsskólar fá greitt fyrir leiðsögn kennaranema á vettvangi og fer upphæðin eftir vettvangseiningafjölda í námskeiðum og fjölda nema. Gengið er frá greiðslum við hvern samstarfsskóla þegar námsmati og umsögnum hefur verið skilað inn fyrir alla nema sem voru á vettvangi í viðkomandi skóla á hverju misseri fyrir sig. Stjórnendur samstarfsskóla fá upplýsingar í tölvupósti um þá upphæð sem er til greiðslu og verkefnanúmer þeirra deilda sem um ræðir. Senda þarf beiðni á sveitarfélag um að senda rafrænan reikning til Menntavísindasviðs og þá fer greiðslan fram.

Verkefnisstjóri vettvangsnáms

Verkefnastjóri vettvangsnáms kemur á samskiptum milli Menntavísindasviðs, samstarfsskóla og kennaranema. Verkefnastjóri sér um heildarskipulag vettvangsnáms á Menntavísindasviði og leiðir samskipti allra þeirra aðila sem koma að vettvangsnámi.

Óvænt atvik

Menntavísindasvið og samstarfsskólar ítreka við kennaranema að skóli er viðkvæmur vinnustaður þar sem gildi eins og ábyrgð, traust og virðing skipta miklu máli. Mæta þarf ýmsum óvæntum atvikum sem upp geta komið í vettvangsnámi. Hér verður fjallað um nokkur atriði:

- ✓ kennaranemi þarf að tilkynna samstarfsskóla, háskólakennara og verkefnisstjóra vettvangsnáms ef hann ákveður að hverfa frá námi
- ✓ ef upp kemur sú staða að kennaranemi eða leiðsagnarkennari upplifi trúnaðarrest eða skort á virðingu og tillitssemi er best að ræða það fyrst við hinn aðilann. Ef þeir finna ekki lausn á vandanum snúa þeir sér til Menntavísindasviðs sem tekur ákvörðun um framvindu málsins
- ✓ telji kennaranemi að leiðsagnarkennari sinni honum ekki nægilega vel og hann geti ekki rætt það við leiðsagnarkennara sinn ætti hann að snúa sér til Menntavísindasviðs
- ✓ nema ber að skila inn læknisvottorði ef um langvarandi veikindi er að ræða á meðan vettvangsnám stendur yfir
- ✓ þegar upp koma veikindi á meðan á vettvangsnámi stendur skal kennaranemi vinna upp þann tíma sem hann missir af. Mikilvægt er að nemi tilkynni veikindi á skrifstofu skólans
- ✓ leiðsagnarkennari/tengiliður skal láta verkefnisstjóra vettvangsnáms eða háskólakennara vita ef kennaranemi mætir ekki til starfa, kemur illa undirbúinn eða sinnir ekki skyldum sínum á vettvangi á einhvern annan hátt. Nauðsynlegt er að vettvangsnámi sé vel sinnt og að það hafi forgang hjá nemanum.

Kennaranemi telst ekki standast lágmarkskröfur ef hann:

- ✓ er illa undirbúinn
- ✓ treystir um of á vinnu annarra nema sem hann vinnur með á vettvangi
- ✓ sinnir ekki skyldum sínum
- ✓ ræður ekki við grunnþætti starfsins
- ✓ mætir ekki 100%

Ef kennaranemi stenst ekki lágmarkskröfur í vettvangsnáminu um framfarir, vinnubrögð eða tímafjölda á vettvangi skal Menntavísindasviði tilkynnt það sem allra fyrst. Nemi fær tækifæri til að taka sig á en ef það er mat leiðsagnarkennara og fulltrúa Menntavísindasviðs að viðkomandi hafi ekki tekið nægum framförum er vettvangsnámstímabilið lengt eða fundin önnur úrræði. Leiðsagnarkennari, í samráði við fulltrúa Menntavísindasviðs og stjórnendur skóla, ákveður hvort endurtekningin getur orðið í sama eða í öðrum skóla. Slík endurtekning er aðeins heimil einu sinni. Lokaákvörðun um framlengingu eða endurtekningu er tekin af Menntavísindasviði en í samráði við leiðsagnarkennara.

Heimildir um vettvangsnám

Við gerð handbókarinnar var stuðst við margvíslegt efni um vettvangsnám. Á Menntavísindasviði voru árin 2008 og 2011 unnar tvær skýrslur um stefnu og viðhorf til vettvangsnáms. Þessar skýrslur voru lagðar til grundvallar við gerð þessarar handbókar. Í bók Ragnildar Bjarnadóttur um leiðsögn er að finna mikinn fróðleik og hugmyndir sem nýst geta leiðsagnarkennurum, tengiliðum, háskólakennurum og kennaranemum til að gera vettvangsnámið farsælt fyrir alla.

Anna Kristín Sigurðardóttir (ritstjóri). (2008). Vettvangsnám í kennaramenntun og samstarf við starfsvettvang. Greinargerð og tillögur frá starfshópi um vettvangsnám. Reykjavík: Kennaraháskóli Íslands.

Bryndís Garðarsdóttir. (2015). Vettvangsnám í leikskólakennarafræði - handbók

Hafdís Ingvarsdóttir (ritstjóri). (2005). Nýliðinn - handbók vettvangsnáms kennaranema í framhaldsskóla

Ragnildur Bjarnadóttir. (2015). Leiðsögn - Lykill að starfsmenntun og skólaþróun

Sigríður Pétursdóttir (ritstjóri). (2011). Skýrsla starfshóps um vettvangsnám